UOT 94
DOI: https://doi.org/10.30546/3006-0346.2025.2.86.251

ÇEXİYA-AZƏRBAYCAN: DÖVLƏT BAŞÇILARININ GÖRÜŞLƏRİ

SƏBİNƏ HƏSƏNOVA
Bakı Dövlət Universitetinin doktorantı
E-mail: sabinhasanova08@gmail.com
https://orcid.org/0009-0005-8979-1498

Giriş

Azərbaycan Respublikası ilə Çexiya Respublikası arasında diplomatik münasibətlər 1993-cü ilin yanvar ayında qurulmuşdur. Həmin vaxtdan etibarən iki ölkə arasında siyasi, iqtisadi və humanitar sahələrdə əməkdaşlıq dinamik şəkildə inkişaf etmişdir. Bu əlaqələrin möhkəmləndirilməsində dövlət başçılarının qarşılıqlı səfərləri və görüşləri mühüm rol oynamışdır. İlk yüksək səviyyəli təmaslardan biri 2005-ci ildə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Çexiyaya rəsmi səfəri zamanı baş tutmuşdur. Bu səfər zamanı enerji təhlükəsizliyi, iqtisadi əməkdaşlıq və ikitərəfli münasibətlərin genişləndirilməsi kimi önəmli məsələlər müzakirə olunmuşdur [1]. 2009-cu ildə isə Çexiya Prezidenti Vatslav Klausun Azərbaycana rəsmi səfəri iki ölkə arasında münasibətlərin daha da dərinləşməsinə təkan vermişdir. Bu səfər çərçivəsində bir sıra sənədlər imzalanmış və qarşılıqlı maraq doğuran sahələr üzrə əməkdaşlıq perspektivləri müəyyən edilmişdir [3]. Növbəti illərdə də bu görüşlər davam etmiş, 2015-ci və 2022-ci illərdə baş tutan yüksək səviyyəli təmaslar tərəflər arasında strateji əməkdaşlığın inkişaf etdiyini göstərmişdir. Bu məqalədə Azərbaycan və Çexiya prezidentlərinin görüşləri çərçivəsində əldə olunan razılaşmalar və onların ikitərəfli münasibətlərə təsiri təhlil olunacaq.

Azərbaycan və Çexiya prezidentləri arasında keçirilmiş əsas görüşlərin detalları

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2005-ci ildə Çexiyaya etdiyi rəsmi səfər ikitərəfli münasibətlərin formalaşmasında mühüm mərhələ olmuşdur. Bu səfər zamanı Prezident İlham Əliyev Çexiya Respublikasının Prezidenti Vatslav Klaus, Baş Nazir və digər yüksək vəzifəli şəxslərlə görüşlər keçirmişdir. Əsas müzakirə olunan məsələlər enerji təhlükəsizliyi və Azərbaycan qazının Avropaya nəqli məsələləri, iqtisadi əməkdaşlıq və qarşılıqlı investisiyaların təşviqi, təhsil və mədəniyyət sahəsində əməkdaşlıq olmuşdur. Görüş zamanı "İqtisadi əməkdaşlıq haqqında Anlaşma" Memorandumu, "İkitərəfli ticarət və investisiyalar üzrə razılaşmalar" imzalanmışdır. Bu səfərdən sonra Çexiya Azərbaycanın enerji resurslarına maraq göstərmiş və iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsində artım müşahidə olunmuşdur [20, s. 128].

2009-cu ilin may ayında Çexiya Prezidenti Vatslav Klaus Azərbaycana rəsmi səfər etmişdir. Bu, Çexiya prezidentinin Azərbaycana ilk səfəri kimi tarixə düşmüşdür və qarşılıqlı münasibətlərin daha da dərinləşdirilməsinə şərait yaratmışdır. Əsas gündəm regional təhlükəsizlik və enerji əməkdaşlığı, Avropa İttifaqı – Azərbaycan münasibətlərində Çexiyanın dəstəyi, infrastruktur və nəqliyyat sahəsində əməkdaşlıq məsələləri olmuşdur. "Azərbaycan-Çexiya hökumətləri arasında enerji əməkdaşlığı haqqında" saziş və "ikiqat vergitutmanın qarşısının alınması haqqında" saziş imzalanmışdır. Səfər çərçivəsində keçirilən biznes forumda 100-dən çox iş adamı iştirak etmiş və müxtəlif sahələrdə əməkdaşlıq imkanları müzakirə olunmuşdur [5].

2015-ci ilin sentyabr ayında Çexiya Respublikasının Prezidenti Miloş Zeman Azərbaycanda rəsmi səfərdə olmuşdur. Səfər zamanı dövlət başçıları arasında aparılan danışıqların əsas mövzusu iqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsi olmuşdur. Energetika və sənaye əməkdaşlığı, inşaat, nəqliyyat və kənd təsərrüfatı, humanitar və mədəni əlaqələrin gücləndirilməsi əsas diqqət yönəldilən sahələr olmuşdur. "Azərbaycan və Çexiya hökumətləri arasında sənaye və energetika sahəsində əməkdaşlığa dair" anlaşmalar, "Tələbə mübadiləsi və ali təhsil sahəsində əməkdaşlıq" razılaşmaları imzalanmışdır. Bu səfər həm də Çexiya şirkətlərinin Azərbaycanda daha aktiv fəaliyyət göstərməsinə təkan vermişdir.

2022-ci ilin oktyabr ayında Prezident İlham Əliyev Avropa Siyasi Birliyi Zirvə Toplantısında iştirak məqsədilə Praqaya işgüzar səfər etmişdir. Səfər çərçivəsində Çexiya Prezidenti Miloş Zeman ilə ikitərəfli görüş keçirilmişdir. Görüşdə regional əməkdaşlıq və enerji təhlükəsizliyi, Cənubi Qafqazda sülh və sabitlik, Azərbaycanın Avropaya qaz tədarükündə roluna aid məsələlər müzakirə olunmuşdur. Görüş zamanı Azərbaycan qazının Avropaya, o cümlədən Çexiyaya nəqli məsələləri, enerji tranzit

layihələri və yaşıl enerji üzrə əməkdaşlıq imkanları nəzərdən keçirilmişdir [23].

2024-cü ilin noyabrında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ilə Çexiyanın Baş naziri Petr Fiala arasında keçirilən danışıqlar enerji və nəqliyyat infrastrukturu sahəsində daha geniş əməkdaşlığın təmin edilməsi istiqamətində atılan mühüm addım olub. Cənub Qaz Dəhlizinin Avropaya inteqrasiyası sahəsində əməkdaşlıq görüşün əsas gündəmlərindən biri olub [8].

Siyasi Əməkdaşlıq və Diplomatik Münasibətlər

Azərbaycan və Çexiya arasında siyasi münasibətlər 1993-cü ildə diplomatik əlaqələrin qurulması ilə rəsmi xarakter almışdır. Bu tarixdən etibarən iki ölkə arasında əlaqələr tədricən inkişaf etmiş və müxtəlif beynəlxalq platformalarda əməkdaşlıq genişlənmişdir.

Çexiya Respublikası Azərbaycanı Cənubi Qafqaz regionunda mühüm tərəfdaş kimi qəbul edir. Xüsusilə enerji təhlükəsizliyi və regional sabitlik məsələlərində Bakı ilə əməkdaşlıq Çexiya üçün strateji əhəmiyyət daşıyır. İki ölkənin prezidentləri və digər yüksək səviyyəli rəsmiləri arasında keçirilən rəsmi görüşlərdə dəfələrlə vurğulanıb ki, Azərbaycan və Çexiya bir-birinin suverenliyini və ərazi bütövlüyünü qarşılıqlı şəkildə dəstəkləyir [15].

Bu baxımdan, Çexiyanın Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı balanslı mövqeyi də diqqətəlayiqdir. Çexiya tərəfi, beynəlxalq hüquq prinsiplərinə əsaslanaraq, münaqişənin sülh yolu ilə və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllinin tərəfdarı olduğunu bir neçə dəfə bəyan etmişdir. 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində aparılan bərpa və yenidənqurma işlərinə dair Çexiya rəsmilərinin marağı da bunu bir daha göstərir.

Bununla yanaşı, Çexiya Azərbaycanla əməkdaşlığı təkcə ikitərəfli səviyyədə deyil, həm də Avropa İttifaqı çərçivəsində inkişaf etdirməkdə maraqlıdır. Aİ-nin "Şərq Tərəfdaşlığı" proqramı çərçivəsində Azərbaycanla münasibətlərdə Çexiya mühüm rol oynayır və dəfələrlə bu platformada Azərbaycanla əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin tərəfdarı olduğunu ifadə etmişdir [20, s.122-123].

Çexiya parlamenti ilə Azərbaycan Milli Məclisi arasında da sıx təmaslar mövcuddur. Parlamentlərarası dostluq qrupları çərçivəsində mütəmadi səfərlər və görüşlər təşkil edilir ki, bu da siyasi dialoqun dərinləşməsinə xidmət edir.

Enerji sahəsi Azərbaycan və Çexiya arasında əməkdaşlığın əsas istiqamətlərindən biri kimi çıxış edir. Azərbaycan zəngin neft və qaz ehtiyatlarına malik ölkə olaraq Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm tərəfdaşdır. Çexiya isə enerji ehtiyaclarının təminində etibarlı və diversifikasiya olunmuş mənbələrlə əməkdaşlığa xüsusi önəm verir. Bu baxımdan, Azərbaycan-Çexiya enerji əlaqələri qarşılıqlı maraqlara əsaslanır [7].

İlk mühüm enerji əməkdaşlığı təşəbbüsləri 2005-ci ildə Prezident İlham Əliyevin Praqaya səfəri zamanı gündəmə gəlmişdi. Həmin səfərdə enerji resurslarının ixracı, enerji infrastrukturlarının qurulması və Avropaya enerji nəqlinin şaxələndirilməsi məsələləri müzakirə olunmuşdur. Növbəti illərdə bu mövzu Çexiya prezidentlərinin Azərbaycana səfərləri zamanı da əsas prioritet kimi qaldı [25].

2009-cu ildə Prezident Vatslav Klausun Bakıya səfəri zamanı enerji sahəsində əməkdaşlığa dair rəsmi sənədlər imzalanmış və Azərbaycan qazının Avropaya, o cümlədən Mərkəzi Avropa ölkələrinə çatdırılması məsələsində Çexiya marağını açıq şəkildə ifadə etmişdir. Bu baxımdan Cənub Qaz Dəhlizi layihəsi, xüsusilə TANAP və TAP boru kəmərləri Çexiya üçün də strateji əhəmiyyət kəsb edir. Çexiya rəsmiləri Azərbaycanın bu layihələrdə oynadığı rolu dəstəkləyərək enerji marşrutlarının şaxələndirilməsinə töhfə verdiyini dəfələrlə vurğulamışlar [18, s. 208-209].

Son illərdə isə əməkdaşlıq yalnız neft və qazla məhdudlaşmır. İqlim dəyişiklikləri və yaşıl enerjiyə keçid fonunda Azərbaycanla Çexiya arasında "bərpa olunan enerji" sahəsində əməkdaşlıq imkanları da müzakirə olunmağa başlayıb. Xüsusilə işğaldan azad olunmuş ərazilərdə – "yaşıl enerji zonası" konsepsiyası çərçivəsində – xarici şirkətlərin, o cümlədən Çexiya investorlarının iştirakı üçün münbit şərait yaranmışdır. Məsələn, Xəzər dənizində planlaşdırılan külək enerjisi layihələri və günəş elektrik stansiyaları Azərbaycanın yaşıl enerji mərkəzinə çevrilməsi strategiyasının tərkib hissəsidir [15].

2022-ci ildə Prezident İlham Əliyevin Praqada Avropa Siyasi Birliyi Zirvə Toplantısında iştirakı zamanı keçirilən görüşlərdə də enerji məsələləri əsas müzakirə mövzularından biri olmuşdur. Azərbaycan tərəfi Avropa bazarına qaz ixracını artırmağa hazır olduğunu, Çexiya isə bu prosesdə fəal rol oynamaq niyyətini bəyan etmişdir [23].

Çexiya ilə Azərbaycan arasında yüksək səviyyəli danışıqlar ikitərəfli münasibətlərin dərinləşməsində və strateji əməkdaşlığın artırılmasında mühüm rol oynayır. 2021-ci ilin sonuna yaxın Çexiyanın Baş naziri Petr Fiala Azərbaycana rəsmi səfər edib. Bu səfər enerji sektorunda birgə layihələrin artırılması, ticarət həcminin genişləndirilməsi kimi strateji mövzuları gündəmə gətirib. Səfərin əsas gündəliyi Çexiyanın Azərbaycandan enerji idxalını artırmaq və xüsusilə təbii qaz və bərpa olunan enerji layihələrində əməkdaşlığı gücləndirmək olub [8].

Çexiya və Azərbaycan 2021-ci ildə imzalanmış sazişlə enerji sahəsində əməkdaşlığı rəsmiləşdirib. Bu saziş Azərbaycanın enerji ehtiyatlarının Avropaya nəqlini və Azərbaycanın enerji layihələrində Çexiya şirkətlərinin iştirakını əhatə edir. Xüsusilə bioenergetika, bərpa olunan enerji və neft-kimya sektorlarında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi məqsədi daşıyır.

Çexiyanın Baş naziri Petr Fialanın 2023-cü ildə Azərbaycana səfəri zamanı enerji sahəsində əməkdaşlıq yenidən müzakirə edilib, Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) boru kəməri və Trans-Adriatik Boru Kəməri (TAP) vasitəsilə nəql edilən təbii qazın Mərkəzi Avropa ölkələrinə çıxış imkanları müzakirə edilib. Görüşlərdə strateji enerji tərəfdaşlığı da vurğulanıb [18, s.208].

Çexiya Azərbaycanın bərpa olunan enerji potensialını artırmaq səylərinə texnologiya transferi və mühəndislik dəstəyi vermək niyyətindədir. Çex şirkətləri Azərbaycanda yol və enerji infrastrukturu layihələrində fəal iştirak etmək istəyirlər. İki ölkə arasında ticarət həcminin artırılması üçün səylər göstərilir, xüsusilə Azərbaycanın Avropa bazarına çıxışı Çexiya üçün logistik üstünlük yaradır [15].

Çexiya Azərbaycanın EU4Energy proqramı çərçivəsində enerji səmərəliliyi layihələrinə töhfə verir. Yol infrastrukturunda Çexiyada xüsusilə iri tikinti və nəqliyyat layihələrində iştirak edən şirkətlər var. Məsələn, Çexiya şirkətləri Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturunun modernləşdirilməsi layihələrində iştirak edirlər. EU4Energy Proqramı Avropa İttifaqı (Aİ) tərəfindən enerji sahəsində həyata keçirilən yardım və əməkdaşlıq proqramıdır. Bu proqram Mərkəzi Asiya və Cənubi Qafqaz ölkələrində enerji səmərəliliyinin, bərpa olunan enerjinin və enerji infrastrukturunun gücləndirilməsi məqsədilə həyata keçirilib. EU4Energy Azərbaycan kimi ölkələrə enerji sektorunda islahatları sürətləndirmək və bu ölkələrdə enerji səmərəliliyini artırmaqda kömək etmək məqsədi daşıyır. Proqramın məqsədi enerji sektorunda Aİ standartlarına nail olmaq və ekoloji cəhətdən təmiz təcrübələri təşviq etməkdir [23].

Azərbaycanda ən mühüm layihələrdən biri Bakı-Tbilisi-Qars (BTQ) dəmir yolu xəttidir. Bu layihə Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstan arasında nəqliyyat dəhlizi yaratmaqla Asiya və Avropa arasında nəqliyyat imkanlarını artırmaq məqsədi daşıyır. Bu layihədə Çexiyanın rolu birbaşa böyük olmasa da, layihəyə maliyyə dəstəyi verən və sənaye əlaqələrini inkişaf etdirən tərəfdaş kimi iştirak edə bilər. Azərbaycan Avropa bazarına birbaşa çıxışı təmin etmək üçün nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinə böyük önəm verir [18, s.206].

Çexiya ilə Azərbaycan arasında mədəni əlaqələrdə mühüm seminarlar və tədbirlər təşkil olunur. Məsələn, Çexiya incəsənət və mədəniyyət sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın artırılması üçün tədbirlər təşkil edir. Bu tədbirlərdən biri də 2024-cü ilin dekabrında Praqada keçirilən "İncəsənət Gənclik Araşdırmaları" adlı seminardır. Azərbaycan Respublikasının Praqadakı Səfirliyi hər il Azərbaycan Respublikası Gününü qeyd etmək üçün qəbul təşkil edir. Bu cür tədbirlər iki ölkə arasında mədəni əlaqələrin gücləndirilməsi məqsədi daşıyır. [9]

Çexiya və Azərbaycan arasında təhsil sahəsində əməkdaşlıq hər iki ölkənin akademik müəssisələrinin qarşılıqlı əlaqəsini və tələbə mübadiləsi proqramlarını əhatə edir. Çarlz Universiteti 50 000-dən çox tələbə qəbul edən Çexiyanın ən qədim və ən böyük universitetidir və azərbaycanlı tələbələr də burada təhsil alırlar. Bundan əlavə, 2020-ci ildə Çexiyanın Azərbaycana təhsil sahəsində dəstəyini gücləndirən bəzi akademik və mədəni tədbirlər təşkil edilib. Bu tədbirlər hər iki ölkənin təhsil sistemləri arasında məlumat mübadiləsini gücləndirmək məqsədi daşıyır. Azərbaycan Çexiya təhsil modelini öyrənmək və öz təhsil infrastrukturunu inkişaf etdirmək üçün bir çox əməkdaşlıq proqramlarında iştirak edir. Çarlz Universiteti çex və ingilis dillərində tədris olunan bir sıra proqramlar təklif edir. Bundan əlavə, Çex Respublikasında tələbələr üçün müxtəlif təqaüdlər və maliyyə dəstəyi imkanları mövcuddur [10].

Çexiya Həyat Elmləri Universiteti (CZU) azərbaycanlı tələbələrə xüsusilə kənd təsərrüfatı, ətraf mühit elmləri və mühəndislik kimi sahələrdə təhsil imkanları təklif edir. Azərbaycanlı tələbələr üçün xüsusi qəbul tələbləri və təqaüdlər mövcud-

dur. Azərbaycan və Çexiya arasında tələbə mübadiləsi proqramları təşkil olunur. Bu proqramlar azərbaycanlı tələbələrin Çexiya universitetlərində təhsil almasına və eyni zamanda çex tələbələrinin Azərbaycanda təhsil almasına şərait yaradır. Bu cür proqramlar mədəni mübadilə və akademik bilik mübadiləsini təşviq edir. Çexiya Azərbaycandan olan tələbələr üçün həm də çex dili kursları və yay məktəbləri təşkil edir [10].

Çexiya və Azərbaycan arasında xüsusilə mühəndislik, enerji və ətraf mühit elmləri kimi sahələrdə birgə tədqiqat layihələri həyata keçirilir. Bu cür akademik əməkdaşlıqlar tələbələr və akademiklər üçün qarşılıqlı fayda təmin edir. Çexiyanın təcrübəsi və texnoloji nou-hau xüsusilə Azərbaycanın enerji infrastrukturu və ətraf mühit layihələrində mühüm töhfə verir.

Nəticə

Azərbaycan və Çexiya arasında dövlət başçılarının həyata keçirdiyi görüşlər, ikitərəfli münasibətlərin əsas dayağını təşkil edir. Bu görüşlər təkcə siyasi jestlər deyil, həm də konkret razılaşmalarla nəticələnən strateji təşəbbüslərdir. 2005-ci ildən etibarən Prezident İlham Əliyevin Praqaya səfəri ilə başlanan yüksək səviyyəli siyasi dialoq, sonrakı illərdə Çexiya prezidentlərinin Bakıya cavab səfərləri ilə davam etmiş və hər bir görüş ikitərəfli əməkdaşlıqda yeni səhifə açmışdır.

Enerji sahəsində Azərbaycanın Avropaya, o cümlədən Çexiyaya sabit və etibarlı təbii qaz təchizatçısı kimi rolu, bu münasibətlərin geosiyasi əhəmiyyətini daha da artırır. Eyni zamanda, yaşıl enerji, nəqliyyat, sənaye, kənd təsərrüfatı və səhiyyə sahələrində əməkdaşlıq genişlənməkdədir. Çexiya şirkətlərinin Azərbaycan bazarına marağı, xüsusilə işğaldan azad olunmuş ərazilərdə həyata keçirilən layihələrdə iştirakı, münasibətlərin iqtisadi əsaslarını möhkəmləndirir.

Siyasi münasibətlər baxımından Çexiya Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü beynəlxalq səviyyədə dəstəkləyən və regional sabitlik məsələlərində əməkdaşlıq edən ölkələr sırasındadır. Bu, Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət daşıyan prinsipial məqamlardan biridir.

Humanitar və mədəni sahələrdə də əlaqələrin inkişafı, xalqlar arasında dostluq və qarşılıqlı anlaşmanı gücləndirməkdədir. Təhsil proqramları, mədəniyyət günləri, sərgilər və digər tədbirlər insanlara bu əlaqələrin praktiki faydasını hiss etdirməkdədir.

Bütün bu amillər fonunda Azərbaycan–Çexiya münasibətləri təkcə ikitərəfli maraqlara deyil, həm də Avropa ilə Cənubi Qafqaz arasında körpü rolunu oynayan strateji tərəfdaşlığa əsaslanır. Mövcud dinamika göstərir ki, gələcək illərdə bu əməkdaşlıq daha da dərinləşəcək və yeni sahələri əhatə edəcək. Dövlət başçılarının qarşılıqlı səfərləri və siyasi iradəsi bu yolun davamlı və uğurlu olmasına zəmanət verir. Xüsusilə enerji təhlükəsizliyi, iqtisadi əməkdaşlıq və regional sabitlik məsələləri bu görüşlərin əsas sütunlarını təşkil etmişdir. Hazırda iki ölkə arasındakı əlaqələr strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlməkdədir və gələcəkdə bu münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi gözlənilir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. “Çexiya və Azərbaycan arasında enerji sazişləri”, Aydınlık, 2022.

2. “Azərbaycan və Çexiyanın Baş naziri danışıqları”, Praqa xəbərləri, 2024.

3. Aslanlı, A. “Azərbaycanın enerji siyasəti və Avropa: strateji tərəfdaşlıqlar və çağırışlar”. Enerji Tədqiqatları Jurnalı. 2020.

4. Kubátová, M. Çexiya ilə Qafqaz regionu arasında diplomatik əlaqələr. Praqa: Charles University Press. 2019.

5. “Çexiya Respublikası Azərbaycanla Enerji Əməkdaşlığı Sazişləri”. Çexiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi hesabatları. 2021.

6. Cənub Qaz Dəhlizi: Strateji İcmal. Avropa Komissiyası, 2022.

7. “Çexiya-Azərbaycan enerji tərəfdaşlığı daha da güclənir”. Praqa Gündəlik Monitor, 2021.

8. “Fiala Bakıda Ticarət və Enerjini Müzakirə edir”. Azərbaycan Biznes Xəbərləri, 2022.

9. “Bakıda Çex Kino Günləri”. Çex Mədəniyyət İnstitutu İllik Hesabat, 2021.

10. “Çexiya və Azərbaycan arasında təhsil tərəfdaşlığı”. Erasmus+ Proqramı Layihənin Qiymətləndirilməsi Sənədləri, 2022.

11. Niyazi Niyazov, Models of Cooperation between Azerbaijan and NATO Member-States, 01 Jan 2022, International Trends, Vol. 20, Iss: 2, pp 99-116

12. Jamila Hasanova, Kamala Najafova, Development of Trade-Economic Relations between Azerbaijan-EU Countries in the Field of Natural Gas Supply, 02 May 2024, World Scientific and Engineering Academy and Society, Vol. 21, pp 1104-1114

13. N. Abdullayev, Legal regulation of relations between the republic of Azerbaijan and the EU at the present stage, 01 Jan 2022, Научное обозрение , Iss: 4, pp 155-163

14. Jamila Hasanova, Kamala Najafova, The historical development of trade and economic relations between Azerbaijan and the countries of the European Union, 01 Mar 2024, Voprosy Istorii (Russian Academy of Sciences), Vol. 2024, Iss: 3, pp 212-221

15. Maksym Aliiev, EU-Azerbaijan relations in the gas transporting sector, 21 Oct 2022, Language, Culture, Politics, Vol. 1, pp 205-218

16. Krystyna Gomółka, Economic contacts between Azerbaijan and the European union, 01 Feb 2019, Historical and social-educational ideas (Historical and Social Educational Ideas), Vol. 10, pp 53-61

17. Sabina Strimbovschi, Azerbaijan's balanced foreign policy trapped in a volatile geopolitical context, 01 Jan 2016, Scoala Nationala de Studii Politice si Administrative (SNSPA), Vol. 10, Iss: 1, pp 121-134

18. Mehdi Yusif Asgarov, Ətraf mühit təhlükəsizliyinin hüquqi tənzimlənməsi üzrə Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlıq, 17 May 2022, Elmi iş , Vol. 78, Iss: 5, pp 209-214

19. Leila Alieva, Azerbaijan and the impact of the lack of democratisation on relations with the EU, 29 May 2014, European View (Springer Berlin Heidelberg), Vol. 13, Iss: 1, pp 39-48

20. Jason E. Strakes, Hierarchical global structures and their influence on Azerbaijani views of international politics, 01 Jan 2009, The Caucasus & Globalization (Central Asia & Central Caucasus Press AB), Vol. 3

21. V. A. Butenko, EU external energy policy: the case of Azerbaijan, 05 May 2022, Przegląd Europejski, Iss: 1-2022

22. Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic supported the International Festival "ANIMAFILM" in Baku (12.04.2025)

23. https://mfa.gov.az/az/category/avropa/cexiya, Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyi, Çexiya (12.04.2025)

24. https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/czechia/historical-development, European Commission, Historical Development (14.04.2025)

25. https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780191736322.timeline.0001, Oxford Reference, Czech Republic (14.04.2025)

26. https://www.iir.cz/azerbaijan-and-czech-republic-history-and-perspectives-of-relations, Nurlan Aliyev, Azerbaijan and Czechia: History and Future of Relations (14.04.2025)

27. https://azertag.az/en/xeber/azerbaijan_czech_mark_30th_anniversary_of_diplomatic_relations-2598764, Azərtac, Azerbaijan, Czech mark 30th anniversary of diplomatic relations (14.04.2025)

XÜLASƏ

Azərbaycan və Çexiya arasında diplomatik münasibətlər 1993-cü ildə qurulmuş və bu müddət ərzində qarşılıqlı hörmətə və strateji maraqlara əsaslanan əməkdaşlıq formalaşmışdır. Dövlət başçılarının həyata keçirdiyi qarşılıqlı səfərlər və görüşlər iki ölkə arasında əlaqələrin möhkəmlənməsində mühüm rol oynamışdır. Görüşlər nəticəsində enerji, ticarət, nəqliyyat, təhsil və mədəniyyət sahələrində bir sıra mühüm sazişlər imzalanmış, əməkdaşlığın hüquqi bazası genişlənmişdir.

Xüsusilə enerji sahəsində Azərbaycanın Avropa üçün etibarlı tərəfdaş kimi çıxış etməsi və Çexiyanın bu əməkdaşlığa verdiyi önəm, münasibətləri strateji səviyyəyə yüksəltmişdir. Eyni zamanda, Çexiyanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə verdiyi dəstək siyasi münasibətlərin güclənməsində mühüm amil olmuşdur.

Ümumilikdə, dövlət başçılarının görüşləri Azərbaycan–Çexiya əlaqələrinin siyasi, iqtisadi və humanitar sahələrdə davamlı inkişafına təkan verən əsas mühərrik rolunu oynayır və bu əməkdaşlığın gələcəkdə də dərinləşəcəyini göstərir.

Açar sözlər: *Diplomatik münasibətlər, prezident səfərləri, enerji əməkdaşlığı, iqtisadi əlaqələr, ərazi bütövlüyü, strateji tərəfdaşlıq.*

SABINA HASANOVA
PhD student at Baku State University

CZECHIA–AZERBAIJAN: MEETINGS OF HEADS OF STATE

SUMMARY

Diplomatic relations between Azerbaijan and the Czech Republic were established in 1993, and during this period, cooperation based on mutual respect and strategic interests has been formed. Mutual

visits and meetings of the heads of state have played an important role in strengthening relations between the two countries. As a result of the meetings, a number of important agreements were signed in the fields of energy, trade, transport, education and culture, and the legal basis of cooperation has expanded.

Azerbaijan's performance as a reliable partner for Europe, especially in the field of energy, and the importance that the Czech Republic attaches to this cooperation, have raised relations to a strategic level. At the same time, the Czech Republic's support for the territorial integrity of Azerbaijan has been an important factor in strengthening political relations.

In general, the meetings of the heads of state play the role of the main engine that drives the sustainable development of Azerbaijani-Czech relations in the political, economic and humanitarian spheres and indicate that this cooperation will deepen in the future.

Keywords: *Diplomatic relations, presidential visits, energy cooperation, economic relations, territorial integrity, strategic partnership.*

ГАСАНОВА САБИНА
Докторант Бакинского Государственного Университета

ЧЕХИЯ–АЗЕРБАЙДЖАН: ВСТРЕЧИ ГЛАВ ГОСУДАРСТВ

РЕЗЮМЕ

Дипломатические отношения между Азербайджаном и Чешской Республикой были установлены в 1993 году, и с тех пор сотрудничество между двумя странами развивалось на основе взаимного уважения и стратегических интересов. Важную роль в укреплении двусторонних связей сыграли взаимные визиты и встречи глав государств. В результате этих встреч были подписаны значимые соглашения в таких сферах, как энергетика, торговля, транспорт, образование и культура, что способствовало расширению правовой базы сотрудничества.

Особое значение в отношениях занимает энергетическое сотрудничество: Азербайджан зарекомендовал себя как надёжный партнёр Европы в сфере поставок энергоресурсов, а Чехия выражает интерес к укреплению этих связей. Также важным фактором является поддержка Чехией территориальной целостности Азербайджана, что способствует углублению политического диалога.

В целом, встречи президентов служат движущей силой устойчивого развития азербайджано-чешских отношений в политической, экономической и гуманитарной сферах и свидетельствуют о потенциале их дальнейшего углубления.

Ключевые слова: *Дипломатические отношения, президентские визиты, энергетическое сотрудничество, экономические отношения, территориальная целостность, стратегическое партнерство.*